№ 239 ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ ԴԵԿՏԵՄԲԵՐԻ 29 1898 ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ ԴԵԿՏԵՄԲԵՐԻ 29 № 239

ՔՍԱՆՎԵՑԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարվան 6 րուբ.
Առանձին համարները 5 կոպէկով.

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ.

Մեր հասցէն. Тифлисъ, Редакція „Мшакъ".
Կամ Tiflis, Rédaction „Mschak".
Տելեֆոն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(բացի կիրակի և տօն օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով.

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ.
Տելեֆոն № 253.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԲԱՑՎԱԾ Է ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԱՌԱՋԻԿԱՅ 1899 ԹՒԱԿԱՆԻ

ՄՇԱԿ

(27-ՐԴ ՏԱՐԻ)

ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՐԱԳԻՐ

«ՄՇԱԿԸ» ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՎԻ ՆՈՅՆ ՊՐՕԳՐԱՄՄՈՎ ԵՒ ՆՈՅՆ ՈՒՂՂՈՒԹԵԱՄԲ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳԻՆԸ. «Մշակի» տարեկան գինը 10 րուբլի է, տասն և մէկ և տասն ամսվանը՝ 9 ր., իննը և ութ ամսվանը՝ 8 ր., եօթ ամսվանը՝ 7 ր., վեց ամսվանը՝ 6 ր., հինգ ամսվանը 5 ր., չորս ամսվանը՝ 4 ր., երեք ամսվանը՝ 3 ր., երկու ամսվանը՝ 2 ր. և մի ամսվանը՝ 1 րուբլի։

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԵԱՆ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. Ամերիկայի բաժանորդները պէտք է վճարեն տարեկան 6 դօլլար. Եւրօպայի բաժանորդները՝ 30 ֆրանկ. Պարսկաստանի բաժանորդները՝ 10 րուբլի։

«ՄՇԱԿԻՆ» գրվել կարելի է ԽՄԲԱԳՐԱՏԱՆԸ (Բաղարնայա և Բարօնսկայա փողոցների անկիւն)։

Կայսրութեան ուրիշ քաղաքներից «ՄՇԱԿԻՆ» գրվելու համար, և առհասարակ նամակներ և ծրարներ ուղարկելիս, պէտք է գիմել հետևեալ հասցէով. ТИФЛИСЪ, Редакція «МШАКЪ»; իսկ արտասահմանից՝ TIFLIS, Rédaction du journal arménien «MSCHAK».

Յայտարարութիւններ ընդունվում են բոլոր լեզուներով։

ԱՊԱՌԻԿ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՉԷ ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ

Աղասի և Վասիլ Առաքելեան Մելիք-Այվազեանները իրանց կանանցով և զաւակներով յայտնում են ազգականներին և ծանօթներին իրանց սիրելի մօր՝

ԵՂԻՍԱԲԷԹ ՄԵԼԻՔ-ԱՅՎԱԶԵԱՆՑԻ

մահը։ Յուղարկաւորութիւնը տեղի կունենայ հինգշաբթի, դեկտեմբերի 31-ին, առաւօտեան 10 ժամին, իրանց բնակարանից (Սապերնայա փողոց, տուն № 45) դէպի Զրկինեանց եկեղեցի։

Ամբիծքը կը կատարվի դեկտեմբերի 30-ին, չորեքշաբթի օրը, երեկոյեան 6 ժամին։

1—1

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Օգնեցէք կարօտեալներին.—ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Մոռացված գործիչ. Նամակ Գանձակի գաւառից. Նամակ Խմբագրութեան. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Քրդերի գաւառ. Նամակ Շվէյցարիայից. Արտաքին լուրեր.—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ. — ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ. — ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ. Թռուցիկ տեսութիւն։

ՕԳՆԵՑԷ՛Ք ԿԱՐՕՏԵԱԼՆԵՐԻՆ

—

Կարօտութիւնը միշտ ապէս գոյութիւն ունի. բայց նա աւելի աչքի է ընկնում ձմեռը հասնելուն պէս, երբ միանգամից աւելանում են մարդկանց կարիքները, երբ պէտք է մտածել ոչ միայն օրական մի կտոր հացի մասին, այլ և հագուստի, փոքր ի շատէ տաք բնակարանի և տաք անկողնի մասին, որոնց բացակայութեան պատճառով անպակաս են լինում զանազան տեսակ հիւանդութիւններ։ Այդ բոլոր կարիքները պէտք է հոգալ, այդ բոլորի համար միջոցներ են հարկաւոր։ Լա՛ւ է, երբ կարօտ ընտանիքը ունի թէև փոքր, բայց մշտական հասոյթ, ունի աշխատանքի ընդունակութիւն, եկամուտների որ և է աղբիւր. նա արդէն կիսով չափ երջանիկ է։ Բայց երբ, որ և է պատճառով, նա դժբաղդութեան մէջ է ընկել և զրկվել է եկամուտի աղբիւրներից, նա չէ՛ կարող մնալ առանց կողմնակի օգնութեան։ Կարօտութիւնը մանաւանդ զգալի և սրտաճմլիկ է դառնում տօն օրերին։ Հասարակ օրերում նեղութիւնը, իբրև մի սովորական երևոյթ, դեռ տանելի է թւում։ Իսկ երբ ամբողջ քաղաքը զբզում է տօների աղմուկից, շրջակայքն ուրախ տրամադրութեան մէջ զուարճանում է, այն ժամանակ կարօտի խրճիթը դառնում է կրկնակի ճնշող և փշալի, կրկնակի մութ և ցուրտ։ Այլ ևս չենք խօսում այնպիսիների մասին, որոնք զուրկ են նոյն իսկ բնակարանից, հաստատ մի անկիւնից և անց են կացնում իրանց օրերը՝ որտեղ պատահեց, կամ մի որ և ապաստարանում։

Ունևորնե՛ր, յիշեցէ՛ք ձեր կարօտ հարևանին և օգնեցէ՛ք։ Տուէ՛ք նրան նպաստ՝ ինչով կարող էք, փողով, զգեստով, իրեղէններով։ Ուղարկեցէ՛ք, որքան ձեր միջոցները ներում են, նուէրներ այդ նպատակի համար բարեգործական հաստատութիւններին, որոնք նոյնպէս ձմեռվայ ամիսներին և տօների ժամանակ ստիպված են աւելի նպաստներ բաժանել, քան միւս ամիսները։ Նոյն իսկ համեստ նուէրները, որոնք կը ժողովվեն շատ անձերից, կարող են կազմել կարօտներին օգնելու համար բաւականաչափ գումարներ։

Մեր խմբագրութեան մէջ այդպիսի ժամանակաւոր նպաստների համար ստացված գումարները կամ ուղարկվում են կովկասեան հայոց Բարեգործական ընկերութեան. կամ բաժանվում են անմիջապէս կարօտներին՝ տօների ժամանակ։ Այս տարի մեր տրամադրութեան տակ ունէինք հարիւր րուբլի, որ ստացել էինք Աստրախանից. այդ գումարը բաժանվեց մանր նպաստների ձևով, զանազան կարօտեալներին, ըստ մեծի մասին անօգնական և որբ մնացած այրիներին ու երեխաներին։

Կարօտութիւնը մեծ է և մենք ականատես ենք բազմաթիւ հառաչանքների և արտասուքների։ Մենք կարող ենք օգնել մարդկանց, թեթևացնել նրանց նեղութիւնը, սրբել նրանց արտասուքը։ Ուրեմն ինչո՞ւ չօգնենք։

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՄՈՌԱՑՎԱԾ ԳՈՐԾԻՉ

—

... Затеряна давно твоя могила
И память благодарная друзей
Дороги къ ней не проторила.
Н. А. Некрасовъ

I

Ահա գլորվում, լրանում է կէս դար այն օրից, երբ հայ ընթերցողը, առաւել Թիֆլիսի բարեբաւ իմացողը, առաջին անգամ իր ձեռքն առաւ մի գիրք, որը «առաջին խօսք էր՝ ականջին հասած, անուշ ընտանի իր հոգու համար»։

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԹՌՈՒՑԻԿ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

—

Ճշմարիտ որ՝ լուսնի տակ ոչ մի հաստատ բան չը կայ. երեկվայ նորը այսօր արդէն հնութիւն է. երեկվայ ճշմարտութիւնը այսօր անհեթեթութիւն է։ Մէկ էլ տեսնես՝ գիտնականները մի գիւտ արին. նրանք ուրախացան, որ գտել են գիտութեան վերջին ճշմարտութիւնը, որ կարող են արտասանել գիտութեան վերջին խօսքերը, բայց յանկարծ, յայտնվում է, որ նոր գիւտը ոչ թէ գիտութեան վերջին խօսքն է, այլ նրանով սկսվում է մի նորութիւն, որ պէտք է արտադրի դեռ ուրիշ շատ գիւտեր և նորութիւններ։ Շատ ճիշդ է նկատել մի գիտնական. այժմեան գիտութիւնները նմանվում են չարունակ գլորվող գնդակների. նրանք արագ-արագ գլորվում են և ոչ ոք չէ կարող ասել, թէ որտեղ կանգ կառնեն։ Եւ գուցէ երբէք էլ կանգ չառնեն. կանգ առնելը մահ է. տիեզերքի մէջ կեանքը՝ յարատև շարժումն է. գիտութիւնը ևս կանգ առնել չէ կարող, ուստի և չարունակ գլորվում է, նոր աշխարհներ, նոր հօրիզոններ է բաց անում։ Ահա մի օրինակ։

Մինչև անցեալ դարի վերջը ամբողջ մարդկութիւնը այն անսասան համոզումն ունէր, թէ չորս գլխաւոր տարր կայ—օդ, ջուր, կրակ և հող, որոնցից և կազմված է ամբողջ երկրագունդը։ Միայն 1775 թւին ֆրանսիացի հռչակաւոր քիմիկոս Լավուազէ գտաւ, որ օդը տարր չէ, այլ բաղկացած է երկու գազից—թթուածնից և բորակածնից, այն ևս ոչ քիմիապէս, այլ մեքենապէս միացած։ Այդ գազերը համարվում էին միատեսակ տարր մինչև վերջերս. միայն 2—3 տարի առաջ անգլիացի քիմիկոս Ռամզէյ գտաւ, որ բորակածինը տարր չէ, այլ խառնուրդ մի քանի գազերի. նա երկար աշխատեց և առաջ գտաւ նրա մէջ մի նոր գազ, որ անուանեց արգօն. այդ գիւտի մասին իսկոյն ծանուցվեց ամբողջ քաղաքակիրթ աշխարհին։ Սկսեցին նոր հետազօտութիւններ անել և գտան, որ բացի թթուածնից, բորակածնից և արգօնից էլի մի ուրիշ տարր կայ օդի մէջ, բայց գտնել այդ տարրը չէին կարողանում, մինչև որ անգլիացի քիմիկոս Դիւուր հնարեց մի մեքենայ, որով օդը կարելի է հեղուկի, հոսանուտ մարմնի վերածել, մի բան, որ 3 տարի առաջ անհնարինակայելի էր։ Եւ վերածելով օդը հեղուկի, Ռամզէյ կարողացաւ գտնել, որ արգօնը նոյնպէս տարր չէ, այլ պարունակում է իր մէջ մի ուրիշ գազ, որ կոչվեց կրիպտօն, թագնվող, որովհետև նա ամբողջ դարեր թագնվել էր մարդկութիւնից։ Եւ այսպէս յայտնվեց, որ օդը բաղկացած է թթուածնից (մինչև այսօր դեռ չեն կարողացել թթուածինը վերլուծել), բորակածնից, արգօնից և կրիպտօնից. կարծում էին, որ դրանք են օդի բաղկացուցիչ տարրերը, բայց յանկարծ, անցեալ տարի Ռամզէյ դարձեալ երկու ուրիշ նոր գազ գտաւ—նէօն և մետարգօն. իսկ նորերս ամերիկացի քիմիկոս Բրէշ գտաւ մի նոր, նշանաւոր գազ, որ անուանեց եթերիօն, նշանաւոր այն պատճառով, որ նա ամենուրեք է. նա գտնվում է բոլոր նիւթերի մէջ, նոյն իսկ ապակու և ածուխի մէջ և 140 հազար անգամ թեթև է ջրածնից, որը, ինչպէս գիտենք, 14 անգամ թեթև է օդից։

Եթերիօնի գիւտը արվեց այս տարվայ օգոստոսին։ Ուրեմն, մեր օդը առ այժմ բաղկացած է թթուածնից, բորակածնից, արգօնից, կրիպտօնից, նէօնից, մետարգօնից և եթերիօնից։ Ճշմարիտ է, վերջին հինգ գազերը շատ քիչ քանակութեամբ են գտնվում օդի մէջ, բայց այդ ոչինչ չէ նշանակում. շատ կարելի է, որ այդ նէօնները և կրիպտօնները չափազանց կարևոր են մեր կեանքի համար և նրանցից կախված են շատ երևոյթներ օրգանական կեանքի մէջ, այնպէս որ մի քանի տարուց յետոյ, երբ նրանց յատկութիւնները կուսումնասիրվեն, կարելի կը լինի արմատական յեղափոխութիւն առաջ բերել երկրագնտի վրա, շատ հիւանդութիւններ ջնջել, շատ նոր երևոյթներ առաջ բերել։

—

Դարձեալ վերջին երկու-երեք տարվայ ընթացքում մի քանի նշանաւոր երևոյթներ տեղի ունեցան գազերի յատկութեան հիման վրա։

Ամեն մի գազ, ուրեմն և օդը, երբ ենթարկվի որոշ ճնշման և ցրտանյ, վերածվում է հեղուկի։ Երկար ժամանակ չէին կարողանում օդը վերածել հեղուկի, որովհետև նրան հեղուկացնելու համար հարկաւոր էր սոսկալի ճնշում և ցրտութիւն։ Վերջապէս, ինչպէս վերևում յիշեցինք, Դիւուր կարողացաւ հեղուկացնել օդը, բայց այդ հեղուկի ցրտութեան աստիճանը 200 էր զրօյից ցած։ Ուրեմն օդը կարող է հեղուկ դառնալ երբ եղանակի ցրտութեան աստիճանը – 200° է. այդպիսի սարսափելի ցուրտ ոչ մի էակ չէ կարող երևակայել, որովհետև մեր երկրագնտի վրա, ամենացուրտ տեղերում, եղանակի աստիճանը հազիւ հասնում է 70°-ի զրօյից ցած։ Ստանալով այդպիսի հեղուկ մարմին, կարելի է եղանակի աստիճանը, որտեղ կամենաք, հասցնել —200°-ի. գուցէ կարողանան հասցնել և —273°-ի. դա ցրտի այն վերջնական կէտն է, որ կարող է գոյութիւն ունենալ տիեզերքում, որովհետև այդպիսի աստիճանում անհետանում է թթուածնի որ և է հետք։ Ենթադրում են, որ վաղ թէ ուշ, մեր երկրագնտի վրա ցրտի այդպիսի աստիճան կը լինի, այն ժամանակ մեր օդը իսկոյն սառոյց կը դառնայ և երկրագունդը կանհետանայ, կամ աշխարհիս վերջ կը լինի, ինչպէս ասում են։ Կարծում են, որ լուսինը այդ պատճառով է կորցրել իր կեանքը։

Ուրեմն, մարդը կարողացել է առաջ բերել արուեստական ցրտացում այնպիսի աստիճանի, որ գոյութիւն չունի իր շրջապատում, այն է—200°։ Ցրտացնելով մթնոլորտային օդը այդ աստիճանի, նա ստանում է մի հեղուկ, որ զարմանալի յատկութիւններ ունի։ Եթէ այդ հեղուկից մի ամենափոքր կաթիլ ընկնի մեր ձեռքի վրա, նա այնպիսի վէրք առաջ կը բերի, ինչպէս ամենասաստիկ այրուածքը. այդ վէրքն ամբողջ ամիսներով չէ անհետանում, մինչդեռ այրուածքի վէրքը առողջանում է 12 օրվայ մէջ։ Զգեցէք հեղուկ օդի մէջ մի կաթսայ, նա կը ցրտանայ մինչև—200° և երբ այդ կաթսան ձգէք գետնի վրա, փշուր-փշուր կը լինի իբրև ապակի։ Հեղուկ օդով լցված մի աման մէջ նեղս թողեցէք հեղուկ ածխաթթուի չիթ և իսկոյն կը տեսնէք, որ ձիւն է գալիս ձեր չորս կողմը։ Սնդիկը այն աստիճան սառչում է հեղուկ օդի մէջ, որ երկաթի պէս ամրանում է և դուք կարող էք գործածել նրան իբրև մուրճ։ Ինչպէս յայտնի է խմիչքների մէջ ոգին, սպիրտը, մինչև այժմ չէր սառչում, ինչ աստիճան ցրտի և ենթարկէիք նրան. մինչև անգամ—100° ցրտի մէջ չէր սառչում, բայց այժմ հեղուկ օդի միջոցով նրան շատ շուտով սառոյց են դարձնում և ստացվում է «օդի կտոր», որ շատ երկար մնում է առանց հալվելու։

Ահա ինչեր են անում մեր ժամանակի գիտնականները. բայց այդպիսի նշանաւոր գիւտեր անելով, նրանք մի և նոյն ժամանակ և զուար-

Դա Գէորգ Ախվերդեանի հրատարակած Սայեաթ-Նովայի երգերի ժողովածուն էր: *)

Պատմական ճշդութիւնը պահպանելու համար պէտք է ասել, որ դեռ 30-ական թւականների վերջերին, կարծեմ 1838-ին, բազելեան ռեֆորմատորները Շուշում, իրանց սեփական տպարանում, հրատարակել էին Աստուածաշունչ աշխարհաբարով, որ այն ժամանակվայ համար գեղեցիկ թարգմանութիւն էր. Բայց երբ դեռ հինն էլ չէր մեռել և ժողովուրդը վերաբերւում էր հերետիկոսական գրքերի վրա, ինչ ընդունելութիւն և տարածում պիտի գտնէր գիրքը այն բարբառով ժամանակ... Նմանապէս Խաչատուր Աբովեանի «Վէրք Հայաստանի», թէև քառասնական թւականներին գրած, լոյս տեսաւ շատ ուշ, հեղինակի եղերական մահից յետոյ, կարծեմ 1858 թւին:

30—40 թւականներին ռուսաց համալսարան յաճախող հայ երիտասարդութիւնը չէր կարող չը իւրացնել այն գաղափարը, որ այն ժամանակ ջախջախելով կլասիցիզմը, տիրացել էր գրականութեան. մենք խօսում ենք ռոմանտիզմի և դրա հետ ժողովրդականութեան գաղափարի մասին, որի տեսակէտից բեղմնաւորած Բելինսկու տաղանդը տալիս էր մինը միւսից հրաշալի անալիզներ գրական երևոյթների... Ռոմանտիզմի հետ էլ զուգընթացաբար անցել էր Գերմանիայից գիտական ազգագրութեան ուսումնասիրութիւնը (տես А. Пыпинъ-ի Очерки по исторіи рус. этнографіи). Ահա այդ շրջանի երիտասարդութեան էին պատկանում Ասկարեան, Աբովեան, Նազարեան Դորպատում, Էմին՝ Մոսկվայում, բժիշկներ՝ Բաստամեան, Գ. Ախվերդեան, Ռոստոմեան Թիֆլիսում, որոնցից վերջիններս եղան Գաբրիէլ քահանայ Պատկանեանի հրատարակած և մեր երկրի անդրանիկ լրագրի առաջին աշխարհաբար գրող աշխատակիցները: **)

Թող ընթերցողն ինձանից չը պահանջէ մանրամասն ուսումնասիրութիւն. ընկած լինելով մի օտար երկիր, ես, դժբաղդաբար, ձեռի տակ չունեմ հարկաւոր աղբիւրները:

Նմանապէս ես ձեռնհաս չեմ որոշելու Ախվերդեանի գրքի գիտական արժէքը. Թող նրա դերը և տեղը մեր գրականութեան մէջ որոշեն մեր լեզուագէտ-ազգագրագէտ ուսումնականները:

*) Առաջ ենք բերում գրքի ամբողջ վերնագիրը, «Գուսանք. Ս. Սայեաթ-Նօվայ, լոյս գցած աշխատասիրութենով Գէորգեայ Ախվերդեան. եւ+173. Մոսկվա՝ի տպարանի Վլադիմիրայ Գոտեէ 1852 Թ.»:

**) Այդ սերունդը՝ մեր երկիրը Ռուսաստանի հետ միացնելուց յետոյ, առաջինը չէր որ կրթութիւն էր ստանում ռուսաց բարձր ուսումնարաններում: Ն. Կարամզինի հրատարակած „Вѣст. Евр." ամսագրի 1802 թէ 1803 թւականի համարներից մէկում մենք պատահել ենք „բժշկականութեան ուսանողի" ռեֆերատը այն ժամանակվայ դարաղլուխ կազմող Մէք. Ջամչեանի պատմութեան մասին: Հետաքրքիր կը լինէր որոշել այդ սերնդի դերը մեր կեանքում: „Հանդէս Ամսօրեայում" պօլսեցի մի գրագէտ նոյնանման խուզարկութիւններ է անում, բայց մասնաւոր՝ բժշկական շրջանի վերաբերեալ և այն էլ արևմտեան հայերի մասին:

Ես այս երկի վրա նայում եմ լոկ որպէս մի գրական աշխատութեան վրա:

Եւ ահա մեր առաջ կանգնած է մի մարդ, որ բացի իր մասնագիտութիւնից (ասում են որ նա լաւ մասնագէտ էր և երկար ժամանակ զինուորական մինիստր իշխ. Չերնիշովի տնային բժշկի պաշտօն էր կատարում), ստացել է լայն հումանիտար ուսում: Նրան ճանաչողներից մէկը՝ կոմս Լօրիս-Մելիքօվ, շատ տարի յետոյ, խօսելով Կովկասում անցկացրած իր երիտասարդութեան մասին, «խորին յարգանքով յիշում էր շատ ուսումնական և լուրջ մի մարդու՝ իր ազգական բժ. Իւրի Ախվերդօվին (այս անունով է յայտնի նա ռուս շրջաններում), որ ունէր իր ընտիր գրադարանը և որի բարերար ազդեցութեան տակ երիտասարդ օֆիցեր Լօրիս-Մելիքօվ ուղղեց իր միտքը աւելի լուրջ և արժանի առարկաների վրա»: (Տես Братская Помощь, եր. 278, Графъ М. Т. Лорисъ-Меликовъ въ воспоминаніяхъ Бѣлоголоваго.)

Պետրոս Զաքարեան

ՆԱՄԱԿ ԳԱՆՁԱԿԻ ԳԱՒԱՌԻՑ

—

Բանանց գիւղ, դեկտեմբերի 24-ին

Քարհատի երկաթահանքերի յայտնի գործը մինչև օրս մնում է անորոշ դրութեան մէջ. ում պէտք է պատկանի նրանց շահագործելու իրաւունքը՝ տեղական ժողովրդին, թէ կողմնակի խնդրատուներին, ահա այն վիճելի հարցը, որը մինչև օրս այնքան աղմուկ է հանել և որի վերջնական լուծումն այժմս սպասվում է կառավարչական բարձր ատեաններից, ուր արդէն անցել է այդ գործը իրան վերաբերեալ բոլոր դոկումենտներով:

Յայտնի չէ ինչ նպատակով՝ երբեմն լուրեր են տարածվում, թէ հարցը լուծվել է յօգուտ ժողովրդի, երբեմն էլ՝ թէ յօգուտ կողմնակի խնդրատուների, անհիմն լուրեր, որոնք իրարանցումներ են առաջ բերում և անախորժ դէպքերի պատճառ դառնում: Այդպիսի մի վերին աստիճանի անախորժ դէպք նորերս տեղի ունեցաւ Քարհատ գիւղում. գիւղացիները, յանդգնելով պաշտպանել իրանց իրաւունքները, խմբովին ենթարկվեցին հրապարակական դանակոծութեան գաւառական ստորադոյն պաշտօնեաների՝ չափարների ու եասաւուլների կողմից, որոնց միջամտութիւնը այս հարցում բոլորովին անհասկանալի է: Բացի ծեծվելուց, նրանց ղեկավարներից մի քանիսը բանտարկվեցին ու մինչև օրս էլ մնում են այդ դրութեան մէջ, ակամայ անտէրութեան մատնելով իրանց մի կտոր հացի կարօտ ընտանիքները: Եթէ ընդունենք, որ նրանք համարձակվել են ընդդիմադրել իշխանութեան օրգաններին, անպայման արժանի են այդ պատժին (միայն ոչ ծեծին, որը մարդասէր օրէնքը անպայման արգելում է). սակայն ընդդիմադրութիւն երբէք տեղի չէ ունեցել, այլ միայն բողոք ծեծի դէմ, որը չնորհիւ գիւղական տանուտէրների անզուսպ ու անսահման կամայականութեան, ամենաբնական երևոյթ է համարւում գիւղում և որի դէմ լոկ խօսքով բողոքելն անգամ խեղճ «մի պրանվողների» կողմից յանցանք է համարվում:

Շատ ցանկալի է, որ մինչև Քարհատի երկաթահանքերի հարցի վերջնական լուծումը երկու կողմերն էլ իրանց կրքերը զսպեն ու թողնեն հարցը իր օրինաւոր ընթացքում: Այդ գործից, որից գիւղական ժողովուրդը, յափշտակվելով զանազան խոստումներով, իր համար անսպառ բարիքներ էր սպասում, մինչև այժմս միմիայն մի բարիք է ստացել—ծեծ: Յուսով ենք, որ մեր նահանգապետ գեներալ Կիրէեվի շնորհով, որը իր սրտին շատ մօտիկ է ընդունում գիւղական ժողովրդի շահերը, այդ տարօրինակ բարիքը առաջինը կը լինի ու միանգամայն վերջինը:

Ս. Տէր-Աւետիքեանց

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

—

Երևան, դեկտեմբերի 24-ին

Ամսիս 13-ին Երևանի քաղաքային ժողովարանի դահլիճում յօգուտ Բարեգործական ընկերութեան տեղիս ճիւղի կազմած պարահանդէսը տուեց հետևեալ արդիւնքը: Մուտք՝ վաճառված տոմսակներից 396 ր., բուֆէտից և նուէրներ 173 ր. 80 կ. գումարը 569 ր. 80 կ., ծախս. 146 ր. 99 կ., զուտ արդիւնք մնաց 422 ր. 81 կ., որը գրուեց ընկերութեան մատեանում:

Վարչութիւնը յայտնում է իր շնորհակալութիւնը պարահանդէսին աջակցող մեծապատիւ տիկիններին, օրիորդներին և պարոններին, նաև գնդապետ Սելինիվիչին, որը զինուորական երաժշտութիւնը զիջեց պարահանդէսին ձրի:

Պէտք է յիշել նաև, որ նկատելի էր Երևանի հարուստ դասակարգի բացակայութիւնը, որը անտարբեր գտնվեց դէպի երևոյթի բարի նպատակը:

Նախագ.՝ Բժ. Յ. Յովհաննիսեան
Քարտ.՝ Ս. Տէր-Մարտիրոսեանց

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

Մեզ հաղորդում են, որ Անդրկովկասին սահմանակից թիւրքական նահանգներում նոյնպէս տիրում է հացի թանգութիւն: Էրզրումի նահանգը համեմատաբար աւելի նպաստաւոր պայմանների մէջ է: Նա բաւականանում է իր հացով, իսկ Վանի շրջանը կարօտ է ուրիշ տեղերի հացին: Ամենաանմխիթար վիճակը ունի Զէյթունի շրջանը, որտեղ մեծ կարօտութիւն կայ կատարեալ անբերրիութեան պատճառով:

—

Ստացանք բժշկապետ Յ. Գասպարեանից 200 րուբլի, Թաւրիզի Հայուհեաց բարեգործական ընկերութեան հասցնելու համար: Այսօր, փոխանակագրով փոխադրեցինք այդ նուէրը Թաւրիզ, ընկերութեան անունով:

—

«С. Петерб. Вѣдомости» լրագրի Կ. Պօլսի թղթակիցը հաղորդում է, որ իբր թէ մի քանի հայ ընտանիքներ Թիւրքիայից գաղթելով Պարսկաստանի սահմանագլուխը, խուլամացել են՝ ընդունելով շիա դաւանութիւնը: Նրանք կազմել են «Որոտ» անունով մի ընկերութիւն, որ սկսել է թշնամական գիրք բռնել Թիւրքիայի վերաբերմամբ: Այդ առիթով, ինչպէս հաղորդում է թղթակիցը, տարաձայնութիւններ են ծագել Թիւրքաց և պարսից կառավարութիւնների մէջ:

—

Արդիւնաբերական հարկի օրէնքը աւելի կանոնաւոր կերպով գործադրելու համար, մտադրութիւն կայ, ինչպէս հաղորդում են մայրաքաղաքի լրագիրները, պարտաւորեցնել արդիւնաբերական և առևտրական ձեռնարկութիւններ ունեցող անհատներին (աւելի խոշորներին), նոյնպէս և բանկային գրասենեակներին, տպել իրանց տարեկան հաշիւները պարբերական մամուլի մէջ՝ ընդհանուրի տեղեկութեան համար:

—

Ներկայ 1898 թւի գարնանը երեք տեղ փորձեր արվեցին կվինօա կոչված նոր բոյսը աճեցնելու վրա: Կվինօայի հայրենիքը Հարաւային Ամերիկայի Պերու երկիրն է: Կվինօա տալիս է հատիկներ, որ կարող են ծառայել թէ մարդկանց և թէ անասուններին կերակրելու համար: Բոյսի տերևները նոյնպէս յարմար են անասուններ կերակրելու համար: Կվինօա ցանված է Թիֆլիսի Բոտանիկական այգում, Երևանեան նահանգի Սիմեօնովկա գիւղում և Դաղստանում: Ամենից մեծ հունձ ստացվել է Բոտանիկական այգում: Առաջիկայ 1899 թւին փորձերը պէտք է կրկնվեն աւելի մեծ չափով:

—

Դեկտեմբերի 23-ին, Պետերբուրգում, գրականագէտների մի մեծ շրջան տօնեց ռուսաց վիպագրող Կազիմիր Բարանցեվիչի գրականական համակրելի գործունէութեան քսանհինգ ամեակը: Այդ գրական տօնախմբութեան առիթով մայրաքաղաքի լրագիրների մէջ տպված յօդուածների մեծ մասը գլխաւորապէս չեշտում է Բարանցեվիչի այն յատկութեան վրա, որ նա եղել է միշտ շիտակ, մաքուր գրող. ոչ մի կասկածելի ամսագրի կամ լրագրի մէջ նրա անունը չէ երևացել: Միշտ և ամեն տեղ, իր բոլոր՝ թէ խոշոր և թէ մանր գրական աշխատութիւնների մէջ նա հաւատարիմ է մնացել գրական այն դրօշակին, որի վրա գրված է ռուսաց լաւագոյն գրողների թողած ժառանգութիւնը—ճշմարտութիւն, սէր դէպի ընկերը, հաւատ դէպի մարդը: Բարանցեվիչի գլխաւոր աշխատութիւնը «Раба» մեծ ռոմանն է. Նա շատ գրել է մանուանդ մանուկների համար և իբրև մանկական գրող մեծ համակրութիւն է ձեռք բերել:

—

«Ռուսաց գործակալութիւնը» հեռագրում է Կ. Պօլսից. «Սուլթանը շնորհեց արտաքին գործոց մինիստր Թևֆիկ փաշային ադամանդազարդ «Իմթիյազ» շքանշանը»:

ճանում են: Ֆիլադելֆիայի հռչակաւոր էլեկտրոտեխնիկ Տօմսօն այս տարի իր պաշտօնակիցներին ճաշի հրաւիրեց Մասսաչուզէտի Լինն քաղաքում. ճաշի պատուէրը տրված էր տեղական հիւրանոցին: Երբ որոշված ժամին ամենքն եկան և սեղան նստեցին, ծառաները մատուցին անուշահոտ, տաք տաք արգանակ. յանկարծ այդ տաք ապուրը մի վայրկենում սառուցի կտոր դարձաւ. զարմացքի և դժգոհութեան բացագանչութիւններ լսվեցին հիւրերի բերանից. հիւրանոցի տնտեսը վազելով եկաւ և ապշած մնաց, տեսնելով, որ խոհանոցից իր ուղարկած տաք ապուրի տեղ ամանում մի կտոր սառոյց է: Նա գնաց և ուղարկեց երկրորդ կերակուրը—խաշած տաք ձուկն, բայց հէնց որ մատուցին, ամեն կողմից գոչեցին. «ինչ է, ձեռք էք գցել մեզ. ձեր ձուկը ձուկ չէ, այլ փայտ»: Եւ ճշմարիտ որ ձկան տեղ սառուցի երկար կտոր էր:

—Բայց հէնց այս րոպէիս հանեցին եռում կաթսայից, առարկեց չուարած տնտեսը:

—Ինքներդ տեսնում էք, ասացին հիւրերը, տարէք և ուրիշ կերակուր տուէք:

Մատուցին երրորդ, չորրորդ կերակուրը. սօուսները, տապականները վայրկենապէս սառչում էին, հէնց որ դնվում էին սեղանի վրա, և դառնում էին սառուց կամ ձիւն: Հացը, կապարի նման ամուր էր. գինին, շամպայնը սառչում էին բաժակների և շիշերի մէջ. երբ ձեռք էին տալիս, նրանք կոտրտվում էին շառաչիւնով և կտորները թափվում էին սեղանի վրա: Կանչեցին հիւրանոցի տիրոջ. նա երդվում էր և առաջարկում էր անձամբ ստուգել, որ խոհանոցում օջախները վառ են, որ բոլոր կերակուրները տաք են, որ, վերջապէս, ճաշարանում, որտեղ գտնվում էին հիւրերը, 18° տաքութիւն կար: Հիւրանոցի տէրը եկաւ այն եզրակացութեան, որ այստեղ կախարդութիւն կայ. հիւրերը սաստիկ դժգոհութիւն յայտնեցին և հիւրանոցի տէրն ստիպվեց երկրորդ անգամ ամեն բան նորից տալ, առանց առաջին կերակուրների գինը պահանջելու:

Ամբողջ քաղաքը երկար ժամանակ խօսում էր այդ կախարդական դէպքի մասին. չէին իմանում ինչպէս մեկնել, մինչև որ Տօմսօնի ընկերներից մինը, չը կարողանալով զսպել իրան, պատմեց եղելութիւնը: Բանից դուրս եկաւ, որ Տօմսօն վեր էր առել իր հետ հեղուկացրած օդի մի սրուակ. ամեն անգամ, երբ բերում էին կերակուր, նա, աննկատելի կերպով, մի քանի կաթիլ այդ հեղուկից կաթեցնում էր կերակուրների, հացի, խմիչքների մէջ և իսկոյն ամեն բան սառոյց և ձիւն էր դառնում. ի հարկէ, միւս հիւրերն առաջուց գիտէին այդ բանը: Հէնց որ հիւրանոցի տէրն իմացաւ եղելութիւնը, նա, թէև շատ հիացաւ, բայց պահանջեց պրօֆէսոր Տօմսօնից առաջին, սառուց դարձրած ճաշի արժէքը և Տօմսօն, ի հարկէ, անմիջապէս վճարեց:

Ահա ինչպէս են զուարճանում մեր ժամանակի գիտնականների անդր-ատլանտեան ընկերները:

—

Եւ ինչ բանի ընդունակ չեն մեր անդր-ատլանտեան գիտնականները. կարծէք երևակայել, որ նրանք այժմ իրանց մտքում դրել են շուռ տալ մեր երկրագունդը: Յայտնի է որ, երբ հռչակաւոր Արքիմէդը գտաւ լծակի թէօրիան, նա ասաց. «Այժմ տուէք ինձ յենակէտ և ես շուռ կը տամ երկրագունդը»: Բայց ինչպէս գտնել յենակէտ երկրագնդի մէջ. այդ ցնորք է, ֆանտազիա է. բայց եթէ երեկվայ ճշմարտութիւնը այսօր անհեթեթութիւն է. երեկվայ ցնորքը ևս այսօր կարող է իրականութիւն լինել: Հռչակաւոր ֆրանսիացի գրող Ժիւլ Վէրն մի հետաքրքիր ռոման ունի «Sens dessus dessous» (գլխիվէր), որտեղ մի ամերիկացի ֆանտազեօր-ինժեներ, կամենալով հարստանալ, հետևեալ ծրագիրն է կազմում. յայտնի է, որ հիւսիսային բևեռային երկիրն իր մէջ պարունակում է քարածուխի, ոսկու և այլ մետաղների ահագին քանակութիւն. հարկաւոր է երկրագունդը շուռ տալ և այն ժամանակ հիւսիսային բևեռը դառնալով հարաւային, կը տաքանայ, սառոյցները կը հալվեն և բոլոր հարստութիւնները կը բացվեն: Եւ մեր ինժեները կը դառնայ աշխարհիս ամենահարուստ մարդը: Այդ նպատակով ինժեները կազմում է ակցիոներական ընկերութիւն, բաղկացած միայն ամերիկացի դրամատէրերից,—որովհետև ինժեները հայրենասէր է,—ծախու է առնում հիւսիսային բևեռը, ապա գնում է Աֆրիկա, այդտեղ ձեռք է բերում փողով Կալեմանջարօ սարը, պեղում է նրա մէջ մի «շախտա», սարքում է այդ շախտայի մէջ մի թնդանօթ և արձակում է թնդանօթը: Ցնցումից, պայթիւնից երկրագունդը պէտք է շուռ գայ. դժբաղդաբար, ինժեները սխալվում է իր հաշիւների մէջ. բանից դուրս է գալիս, որ նա թւանշանները գումարելիս մոռացել էր մի քանի զրօներ և նրա թնդանօթը 100 հազար անգամ աւելի փոքր էր դուրս եկել, քան հարկաւոր էր: Այդ պատճառով երկրագունդը մինչև այժմ էլ մնաց իր տեղը, և փառք Աստուծոյ, որ մնաց, եթէ ոչ, ով գիտէ, այսօր մենք, փոխանակ Կովկասում ապրելու, ընկած կը լինէինք Սանդվիչեան կղզիները, Հօնօլուլուի մէջ...

Բայց շատ էլ չուրախանանք. այդ դժբաղդութիւնը, գուցէ և երջանկութիւնը, մեզ հետ կարող է էլի պատահել: Ժիւլ Վէրնի ֆանտազիան այժմ այլ ևս ֆանտազիա չէ համարվում. այժմ ամերիկացի մի լուրջ գիտնական՝ Ֆուչէ անունով, երկրագունդը շուռ տալու հարցը դրել է գիտնականօրէն. ճշմարիտ է, նա հարցը դրել է առայժմ միայն տեսականապէս և տեսականապէս ևս լուծել է, բայց չէ՞ որ բոլոր հարցերը նախ դրվում և լուծվում են տեսականապէս: Ֆուչէ դրեց այսպիսի հարց. կարելի է շուռ տալ երկրագունդը, այսինքն այնպէս անել, որ հիւսիսային բևեռը դառնայ հարաւային և, ընդհակառակն: Կարելի է, պատասխանում է Ֆուչէ: Դրա համար հարկաւոր է գործ դնել որոշ ույժ, այն է 66 սիկստիլիօն տօնն (տօննը=62 պուդի) ծանրութեան ճնշումն: Որպէս զի ընթերցողները ճիշդ գաղափար ունենան, թէ ինչ է 66 սիկստիլիօն, ես պէտք է ասեմ, որ եթէ 66 թւանշանի առաջ 21 զրօ դնենք, կը ստանանք այդ թիւը, այն է՝ 66,000,000,000,000,000,000,000: Բազմապատկեցէք այդ թիւը 62-ով և դուք կը ստանաք ծանրութիւնը ոչ թէ տօններով, այլ պուդերով: Այժմ հարկաւոր է մի մեքենայ, որ կարողանայ բարձրացնել այդ ծանրութիւնը. այդ մեքենան, ինչպէս հաշւել է Ֆուչէ, պէտք է 13 միլլիարդ շոգեձիի ույժ ունենայ. բայց հարկաւոր չէ այդպիսի մի վիթխարի մեքենայ սարքել. կարելի է շինել մի միլիօն սովորական մեքենայ, ամեն մէկը 13 հազար ույժի: Բայց ինչքան ժամանակ պէտք է բանեն այդ մեքենաները, որ կարողանան շուռ տալ երկրագունդը: Մի վախեցէք, ընթերցող, կարող էք հանգիստ քնել ձեր տեղը.—երկու միլիօն տարի է պէտք այդ աշխատութիւնը կատարելու համար: Գուցէ մինչ այդ, այն էլ շատ շուտ, համարձակ ճանապարհորդների ջանքերով, հիւսիսային բևեռը մատչելի դառնայ մարդկութեան:

S.

ծերի մինիստրութեան կրտսեր ստատս-սեկրետար Արթին փաշա Դադեանին Մեջիդէի առաջին կարգի շքանշանը՝ ադամանդներով զարդարված»:

—

Բժշկական դեպարտամենտն առաջարկեց Կովկասի բոլոր նահանգապետներին և շրջանների գլխաւորներին տեղեկութիւններ հաւաքել բորոտութիւն ունեցող հիւանդների թւի մասին: Այդ տեղեկութիւններն անհրաժեշտ են դեպարտամենտին՝ Անդրկովկասում բորոտների համար ապաստարան հիմնելու հարցը քննելու ժամանակ:

—

Պոստ-հեռագրատան գլխաւոր վարչութեան հաշւով, եկող տարի պօստային եկամուտը կը հասնի 28 միլիօն րուբլու, իսկ հեռագրական և տելեֆօնային եկամուտը կը լինի մօտ 18 միլիօն րուբլի:

—

Ի նկատի ունենալով, որ տեխնիկական կողմից մեծ հետաքրքրութիւն է ներկայացնում Պարիզի ցուցահանդէսի կառուցումը, մտադրութիւն կայ, ինչպէս հաղորդում են մայրաքաղաքի լրագիրները, առաջիկայ ամառը Պարիզ ուղարկել ռուսաց տեխնիկական բարձրագոյն դպրոցների ուսանողների մի ամբողջ խումբ, որպէս զի դրանք տեղն ու տեղը կարողանան ծանօթանալ կառուցվող շինութիւնների տեխնիկայի հետ:

—

ԿԱՂԶՈՒԱՆԻՑ մեզ գրում են. «Երեխաների մէջ տարածված է բղացաւ հիւանդութիւնը. հիւանդութիւն կայ նաև չափահասների մէջ: Բայց պէտք է ասել, որ մեռնողների թիւը չափազանց չէ: Տեղական բժիշկները կարելին չափ աշխատում են գոնէ բղացաւի առաջն առնել, որ ամենից շատ տարածված է»:

—

ՍՂՆԱԽԻՑ մեզ գրում են. «Դեկտեմբերի 11-ից մինչև 13՝ երկու օր չարունակ մեծ ձիւն եկաւ. ձիւնը ծածկեց գետինը 1½ արշին խորութեամբ: Մի քանի օր հաղորդակցութիւնը հարևան գիւղերի հետ կտրվեց: Թիֆլիսի դիլիջանները մի օր ճանապարհին մնացին: Դաժան պատկեր են ներկայացնում Կովկասեան սարերը և մեր հրաշալի Ալազանի հովիտը:»

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՔՐԴԵՐԻ ԴԱՏԸ

—

Համարեա միաժամանակ՝ թէ «National» և թէ «Berl. Zet.» լրագիրները տպեցին յօդուածներ, որոնք մատնացոյց են անում այն դժուարութիւնների վրա, որ պատճառում են քրդերը Բ. Դրանը: Այս օրերս,—գրում է «Berl. Tagebl.» լրագրի Կ. Պօլսի թղթակիցը,—Ստամբուլում դատվում էին քրդերի մի քանի պարագլուխներ, որոնք մեղադրվում էին այն բանում, որ նրանք գրգռելիս են եղել իրանց ցեղակիցներին թիւրքաց կառավարութեան դէմ: Մեղադրվողները արդարացնում էին իրանց հետևեալ կերպով. «Մեր կրօնը մեզ իրաւունք է տալիս ապստամբվել այնպիսի կառավարութեան դէմ, որը պարզապէս խախտում է իսլամի օրէնքները: Այժմեան կառավարութիւնը ամեն տեղ առաւելութիւն է տալիս անհաւատներին, ինչպէս որ նա վարվեց Ռուսաստան փախած և յետոյ վերադարձած հայերի հետ: Կառավարութիւնը դրանց վերադարձրեց իրանց բնակարանները, որոնք արդէն ուրիշների ձեռքն էին ընկել. մեր կառավարութիւնը լսում է մեծ պետութիւնների բոլոր խորհուրդները և կատարում է նրանց պահանջները: Օտարները կարծես օտարականներ լինեն իրանց սեփական երկրում, որը կառավարութիւնը մինչև անգամ ընծայում է անհաւատներին: Ղուրանի հիման վրա՝ ինչպէս պէտք է վարվել այդպիսի կառավարութեան հետ: Պէտք է դադարել նրան հնազանդվելուց և նրա տեղը մի ուրիշը դնել»:

Դատարանը, երկար վիճաբանութիւններից յետոյ, այն եզրակացութեան եկաւ, որ մեղադրվողները պէտք է արդար ճանաչվեն, որովհետև նրանք ղուրանի կանոններից չեն շեղվել:

Նրանից, սակայն, ազատ չը թողեցին, որովհետև նրանք դեռ պէտք է զինուորական դատի ենթարկվեն, բայց, այնուամենայնիւ, քրդերի այդ տրամադրութիւնը սպառնալի է Թիւրքիայի համար:

«National Zeitung» լրագրի Փոքր-Ասիայի թղթակիցը մեղքը սուլթանի վրա է գցում, որը դեռ նորերս քրդերին զէնք էր տալիս, որպէս զի նրանք պաշտպանեն իրան հայերի երևակայական դաւադրութիւնների դէմ (որի պատճառով և քրդերը գերակշռող դիրք ստացան զինուորական շրջաններում) և նշանաւոր պաշտօններ էր տալիս նրանց: Հետևանքն այն եղաւ, որ շատ նահանգներում եկամուտները սաստիկ պակասեցին:

«Այդ,—ասում է թղթակիցը,—հետևանք էր այն բանի, որ կոտորեցին 50,000 աշխատասէր հայերին և 50,000 էլ մեռան վէրքերից, հիւանդութիւններից և սովից: Հարիւրաւոր հայկական գիւղեր, որոնք տասնորդ էին վճարում կառավարութեանը, անցան քիւրդերի ձեռքը, որոնք յայտնի են իշխանութիւններին, որպէս վատ և խաբեբայ հարկատուներ: Բայց դեռ դրանով չէ բացատրվում այն հանգամանքը, որ միլիօն պիաստրներ Ստամբուլ ուղարկող նահանգները այժմ մինչև անգամ չեն տալիս այնքան գումար, որ կարելի լինի պաշտօնեաներին ռոճիկ տալ: Յայտնի է, որ համարեա ամեն տեղ կառավարութիւնը կապալով է տալիս նահանգներից ընպատող եկամուտները: Վերջին տարիները անսպասելի հետևանք ստացվեց. 80,000-ից մինչև 100,000 պիաստր բերող նահանգները այժմ հազիւ թէ 10,000 պիաստր եկամուտ են բերում:

Պատճառը պարզ է. առաջ կապալը վերցնում էին թիւրքերը կամ հայերը. այժմ կապալառուները այն թիւրք բէյերն են, որոնց իշխանութեան սահմանում գտնվում են այդ տեղերը: Եւ որպէս զի կապալը աւելի էժան վերցնեն, նրանք առաջուց յայտարարում են, թէ դիտաւորութիւն ունեն կապալով վերցնել այս կամ այն գիւղը: Ինքնըստինքեան հասկանալի է, թէ ինչ է նշանակում դա, և աճուրդին ոչ ոք ներկայ չէ լինում: Բէյը շատ չնչին գումարով է գիւղը կապալով վերցնում, և մի և նոյն ժամանակ չափազանց զօրեղացնում է իր ազդեցութիւնը և թուլացնում է կառավարութեան նշանակութիւնը և իշխանութիւնը: Քրդական գնդերի հրամանատար Զէքի-փաշան միլիօնաւոր կարողութիւն հաւաքեց և կարողանում է պատասխանատուութիւնից ազատել քրդական պարագլուխներին, երբ նրանք յարձակվում են ոչ միայն հայոց գիւղերի, այլ և թիւրքաց գիւղերի վրա, և տանում են ամենը, ինչ որ ձեռք է ընկնում. Նրանք մեծ մասամբ կոտորում կամ արտաքսում են բնակիչներին, իրանք են գրաւում նրանց տեղերը և խլում են սուլթանից մէկ գիւղ միւսի ետևից, սեփականացնելով նրանց եկամուտները: Հնարաւոր են համարում, որ Զէքի-փաշան ձգտում է հիմնել սեփական քրդական թագաւորութիւն»:

ՆԱՄԱԿ ՇՎԷՑՑԱՐԻԱՅԻՑ

—

Լօզան, դեկտեմբերի 28-ին

Սրանից մի ամիս առաջ շվէյցարական Վօ կանտօնի ժողովուրդը ցնծութեան հանդիսաւոր ազդակներով և ազգային երգերով մի շքեղ արձան կանգնեցրեց իր փառաւոր զաւակներից մէկի՝ մայիոր Դաւէլի յիշատակին, որ անցեալ դարի 20-ական թւականներին զոհել է իր կեանքը հայրենի կանտօնի ազատութեան համար:

Այդ օրը Լօզանը ցնծում էր. նա հպարտ էր իր հերոսով, որ պատմական դղեակի առաջ վեհութեամբ բարձրացրած իր գլուխը և հզօր ձեռքը, յիշեցնում էր յետնորդներին իր յանձն առած զոհի մեծութիւնը և կարծես սուրբ գաղափարների անպայման յաղթանակն էր քարոզում պատուանդանի բարձրութիւնից:

Փառաւոր նախնիքով պարծենալու և նրանց յիշատակը արձաններով և այլ միջոցներով կենդանի պահելու զգացմունքը յատուկ է ամեն մի ազգի՝ լինի նա մեծ թէ փոքր, հզօր թէ թոյլ, թշուառ կամ երջանիկ, ազգային էգօիզմն է թելադրում այդ զգացմունքը: Բայց ամեն մի ազգ ընդունակ չէ՝ եթէ ոչ հաւասար, գէթ մի փոքր աչքի ընկնող եղանակով արտայայտել իր սէրը, իր հիացմունքն ու պատկառանքը դէպի օտար ազգերի մեծ զաւակները, գնահատել և յարգել այն զգացմունքը, որ նման պայմաններում յուզում է մի այլ ժողովրդի սիրտ. դրա համար հարկաւոր է ազգային նախապաշարմունքներից ազատ, լայն, մարդասէր հայեացքներ, համբերող ոգի, տաք և արձակ սիրտ, որոնք քաղաքակրթութեան համաշխարհային հայրենիքում գիտեն եղբայր դարձնել այլացեղ, այլալեզու ազգերին: Գուցէ մենք մայիոր Դաւէլի համար մի բառ անգամ չը գրէինք, եթէ Վօ կանտօնը նորերս մի փառաւոր ապացոյց չը տար, որ նա իր Դաւէլներից դուրս գիտէ յարգել նաև օտարի մեծութիւնը, օտարի փառքը, օտարի նուիրական զգացմունքները:

Ներկայ դարի 39—40 թւականներին Լօզանի ակադեմիայում (այժմ համալսարան) լատին լեզուի դասատու է եղել լեհացի հռչակաւոր բանաստեղծ Ադամ Միցկեվիչ, որի ծննդեան հարիւրամեակը լրացաւ ներկայ դեկտեմբերի 24-ին: Լեհ ազգը իր մեծ զաւակի ծննդեան հարիւրամեայ տարեդարձը ամեն տեղ տօնեց արժանավայել կերպով, իսկ Վարշաւայում, ինչպէս գրում են, ի յիշատակ նրա, մի հոյակապ արձան են կանգնեցրել արդէն՝ ազգային հանգանակութեամբ:

Շվէյցարիայի լեհ գաղթականութիւնն էլ կամենալով մասնակից լինել Միցկեվիչի տարեդարձի տօնին յարգանքի որ և է հաւաստիքով, որոշել էր, ի յիշատակ նրա, մի մարմարեայ տախտակ (plaque) դնել Լօզանի համալսարանում: Վօ կանտօնի կառավարութիւնը ոչ միայն սիրով ընդունեց այդ ձօնը, հապա և իր կողմից արաւ՝ ինչ որ հնարաւոր էր, աւելի հանդիսաւոր դարձնելու մեծ բանաստեղծի տարեդարձի տօնը, երախտագիտութեամբ յիշելով նրա միամեայ ուսուցչութիւնը Լօզանի բարձրագոյն կրթական հաստատութեան մէջ 39—40 թւերին: Վօի մեծ խորհուրդը (Grand Conseil)՝ այս երկրի վարչական ամենաբարձր հաստատութիւնը, իր նիստերի դահլիճն էր յատկացրել այդ հանդիսին, յանձնարարելով իր անդամներից մէկին ներկայ լինել՝ պաշտօնապէս յարգելու օտար ժողովրդի ազգային տօնախմբութիւնը:

Դեկտեմբերի 24-ին, որոշեալ ժամին, յիշեալ դահլիճում հաւաքված էին արդէն Լօզանի համալսարանի պրօֆեսօրները, տեսուչը, պետական պաշտօնեաներ, տեղացի և օտարերկրացի ուսանողներ և երկու սեռի բաւական ստուար բազմութիւն: Քիչ յետոյ Ժընևից հասան պ. պ. Ժօզէֆ Կալլենբախ՝ Ֆրիբուրգի համալսարանի պրօֆեսօր, Սիգիզմունդ Լասկօվսկի՝ Ժընևի համալսարանի պրօֆեսօր, Ժիրօ՝ Ֆրիբուրգի համալսարանի պրօֆեսօր, և ուրիշ ականաւոր լեհեր, մօտ հարիւր հոգի, իբրև պատգամաւորներ Շվէյցարիայի զանազան կողմերում գտնվող լեհ գաղթականութիւնների կողմից: Ներկայ էր նաև Միցկեվիչի որդին:

Պրօֆեսօր Լասկօվսկի հանդէսը բանալով՝ պատուաւոր նախագահութիւն առաջարկեց մեծ խորհրդի անդամ պ. Վիրիօ-ին, որը շնորհակալութիւն յայտնելով այդ պատւի համար, բարի գալուստ մաղթեց հիւրերին երկրի կառավարութեան կողմից, աւելացնելով՝ որ նա բաղդաւոր է համարում իրան տեսնել այս թանկագին ակումբը Վօի բարձրագոյն վարչութեան կենտրոնավայրում:

Պրօֆեսօր Ժիրօ կարդաց Միցկեվիչի կեանքի այն շրջանի մասին, որ նա անց է կացրել Լօզանում և տուեց նրա խարակտերիստիկան:

Ապա բաց արին ծածկված տախտակը ընդհանուր ծափահարութեամբ: Կարմիր մարմարեայ մի տախտակ էր դա, որի աջ կողմում բրօնզէ մի մեդալիօն ներկայացնում էր բանաստեղծի գլուխը պրօֆիլով հանված և վերևում մի արմաւենու ոստ: Ձախ կողմում հետևեալ արձանագրութիւնը կար՝ «Լօզանի ակադեմիայի լատին լեզուի պրօֆեսօր բանաստեղծ Միցկեվիչին 1839—1840. իր լեհ հայրենակիցները»: Լօզանի համալսարանի տեսուչ պ. Բրնըվին ի դիմաց համալսարանի և երկրի իշխանութեան ընդունելով յիշատակի այս տախտակը, խոստացաւ դնել այն դահլիճում, ուր երբեմն դասախօսել է հանճարեղ բանաստեղծը: Ապա յիշեց այն քաղցր տպաւորութիւնը, որ նա թողել է Լօզանի իր ունկընդիրների սրտում, որոնցից շատերը դեռ կենդանի են:

Պրօֆեսօր Կօմբ մի վառ ներբող կարդաց Միցկեվիչին, և վերջացրեց այս խօսքերով. «Մենք կը պահենք մեր պարտքերի այս յուշարձանը. մենք բաղդաւոր ենք, որ կարողանում ենք յարգել մի ժողովուրդ՝ յանձին իր ամենամեծ, ամենաօգտակար զաւակի»:

Ա. Ահարոնեան

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

—Վիէննայից հեռագրում են, որ Ունգարիայում թագաւորում է արտաքոյ պարլամենտական կարգ: Դիմադրական կուսակցութիւնը ապօրէն է համարում Բանֆիի մինիստրութիւնը և նրա գործունէութիւնը՝ անկանօն:

—Ֆրանց-Յօզէֆի կայսրի հրովարտակով Ունգարիայում հրատարակված է բացառական, արտաքոյ օրինական դրութիւն: Այդ պատճառով Ունգարիայի անկախութեան կուսակցութիւնը որոշում կայացրեց, որի մէջ ասված է, թէ կուսակցութիւնը, հաւատարիմ մնալով իր սահմանադրական տեսակէտին, դիտաւորութիւն չունի իր կամքը անցկացնել հակառակ մեծամասնութեան կամքի, եթէ այդ կամքը չէ անցնում օրէնքի սահմաններից և օրէնքները յարգվում են: Բայց եթէ կառավարութիւնը յունվարի 1-ից յետոյ կը կառավարի գործերը, չը հենվելով օրէնքների վրա, այն ժամանակ կուսակցութիւնը ամեն միջոց գործ կը դնէ և կը խանգարէ կառավարութեան ամեն մի գործողութիւն: Բայց դրանից, կուսակցութիւնը վճռեց մի առաջարկութիւն մտցնել պատգամաւորների ժողովը և պահանջել դատի ենթարկել կառավարութիւնը: Ազգային կուսակցութիւնը ևս վճռեց, որ եթէ կառավարութիւնը յունվարի 1-ից ապօրէն ճանապարհի վրա ուզենայ կանգնել, անհնարին կը դարձնէ կառավարութեան ամեն տեսակ գործունէութիւնը:

—«Ծանր տարին», ինչպէս անուանում է «Temps» լրագիրը 1898 թիւը, սովորում է ֆրանսիացիներից շատերին մտածել հանգստանալու և խաղաղվելու անհրաժեշտութեան մասին: Դրա համար մի շատ պարզ ճանապարհ կայ, այն է՝ ապահովել արդարադատութեան յաղթութիւնը և մի կողմը դնել ազգային և կրօնական կրքերի որ և է ազդեցութիւնը Դրէյֆուսի թշուառ գործում. դրա վրա պէտք է նայել, որպէս բուն իրաւաբանական գործի վրա:

—Կ. Պօլսից ստացված տեղեկութիւնների համեմատ, Բ. Դուռն արգելեց տարածել Թիւրքիայում արքայորդի Գէօրգիի լուսանկար պատկերները, նոյնպէս և յունական նաւատորմի և Աթէնքում պատրաստված Կրետէի քարտէզի պատկերները:

—Կրետէի բարձրագոյն կօմիսարը այս օրերս ուղևորվում է Կանդիա, որպէս զի անձամբ միջամտելով՝ շտապեցնէ մահմեդականների վերադարձը իրանց մշտական բնակութեան տեղերը, որի պատճառով և հնարաւոր կը լինի յանձնել քրիստոնեաներին այն տները, ուր այժմ ապրում են մահմեդականները:

—Բերլինից հեռագրում են դեկտեմբերի 22-ից. «Թագաւորական պալատում տեղի ունենալի ճաշը, որին պէտք է մասնակցէին բարձրաստիճան պաշտօնեաները, յետաձգված է 14 օրով, գերմանական կայսրի հիւանդութեան պատճառով: Թէպէտ կայսրը այժմ աւելի լաւ է զգում իրան, բայց պարտաւոր է առանձնապէս զգուշանալ»:

—Մակեդոնական գործերի մասին «Polit. Corresp.» լրագիրը հաղորդում է, որ մակեդոնական կօմիտէները Սօֆիայում վերջերս եռանդուն գործունէութիւն են ցոյց տալիս և մի մեմօրանդում են պատրաստում մեծ պետութիւններին ուղարկելու համար: Բ. Դուռը նորերս խոստացաւ միջոցներ ձեռք առնել Մակեդոնիայի քրիստոնեայ ազգաբնակութեան դրութիւնը բարւոքելու համար: Մակեդոնական վարչութեան գլուխ, շատ կարելի է, կը նշանակվի յոյն Կարաթէօդորի-փաշան, սուլթանի առաջին թարգմանը:

—Հռօմից գրում են «Новости» լրագրին. «Անարխիստների դէմ գումարած կօնֆերենցիան աջողութիւն չունեցաւ, կամ, աւելի ճիշդն ասած, կատարեան անաջողութեան հանդիպեց և կառավարութիւնը շատ դժգոհ է այդ հանգամանքից»: Ծրագիրների մեծ մասը չանցաւ: Շվէյցարիայի, Բելգիայի և Մեծ Բրիտանիայի ներկայացուցիչները ուժեղ դիմադրութիւն ցոյց տուին իտալական պատգամաւորի առաջարկութիւններին»:

„ՄՇԱԿԻ“ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՌՈՒՍԱՑ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

—

ՎԷՅ-ՀԱՅ-ՎԷՅ, 26 դեկտեմբերի: Բրիտանական կառավարութիւնը վճռեց ձեռք բերել Լիուկունգտաօ կղզու նաւահանգստի մուտքի մօտ գտնվող ամբողջ արևմտեան մասը:

ԿԱՅԻՐԷ, 26 դեկտեմբերի: Գնդապետ Լէվիս ջարդ տուեց Էմիր Ֆէդիլին: 500 դէրվիշներ սպանվեցին, շատերը վիրաւորվեցին, 1,500 հոգի գերի են առնված: Անգլիացիների կողմից վիրաւորվեցին 1 անգլիական և 6 եգիպտական օֆիցէրներ, սպանվեցին 27 և վիրաւորվեցին 110 զինուորներ:

ՊԱՐԻԶ, 26 դեկտեմբերի: Դատաստանական շրջաններում հաւաստացնում են, որ գոյութիւն չունի դատարանին չը հաղորդված որ և է առանձին գաղտնի dossier: Աւելացնում են, որ երբէք գոյութիւն ունեցած չէ Վիլհէլմ կայսրի գրած նամակը Դրէյֆուսին, նոյնպէս և Դրէյֆուսի նամակները Վիլհէլմ կայսրին:

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 27 դեկտեմբերի: Դեկտեմբերի 25-ին Պավլովսկոե զինուորական դպրոցում չարունակվում էր հարիւրամեայ յօբելեանի տօնախմբութիւնը: Առաւօտեան 10 ժամին դպրոցի եկեղեցում պատարագ մատուցվեց, և ապա մաղթանք կատարվեց: Դրանից յետոյ տեղի ունեցաւ պատգամաւորութիւնների ընդունելութիւնը: Երեկոյեան պարահանդէս կար դպրոցում:

ՊԱՐԻԶ, 27 դեկտեմբերի: Դրամական հարցը ճնշում է գործ դնում շուկայի վրա: Բօրսայի տրամադրութիւնը վատ է: Ֆրանսիական բանկի բալանսը անբարեյաջող տպաւորութիւն է գործում: Մետալի պաշարը 24 միլիօնով պակասեց, մուրհակային պօրտֆէյլը աւելացաւ 105 միլիօնով. շրջանառութեան մէջ է 133 միլիօն: Ոսկու պակասելը ներքին պահանջներից է առաջացած, աւելի բօրսային լիկվիդացիաների համար, քան թէ առևտրական հաշիւների համար:

ԼՈՆԴՈՆ, 27 դեկտեմբերի: «Times» լրագրին Սօֆիայից հաղորդում են, որ այնտեղ կրկին մինիստրութեան փոփոխութիւն է սպասվում:

ՊԱՐԻԶ, 27 դեկտեմբերի: «Journal» լրագիրն ասում է, որ Դրէյֆուսի յանցաւորութեան վերաբերմամբ վճռաբեկ ատեանի անդամների տպաւորութիւնը այժմ նոյն է, ինչ տպաւորութիւն ունէին զինուորական մինիստրները:

ՊԵԿԻՆ, 27 դեկտեմբերի: Ամերիկական դեսպանը բողոքեց՝ Ֆրանսիային կամ որ և է մէկ պետութեանը կօնցէսիաներ տալու դէմ: Անգ-

լիակաւն ղեսպանը բողոքեց լեհնային արդիւնքների և երկաթուղիների վերաբերմամբ կայացրած նոր որոշումների դէմ։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 28 դեկտեմբերի։ Դեկտեմբերի 26-ին Թագաւոր Կայսրը, Թագուհի Կայսրուհի Մարիա Ֆէօդորովնա և Մեծ Իշխանուհի Օլգա Ալէքսանդրովնա ներկայ էին պալատական ախոռային վարչութեան մանէժում, ուր պատրաստված էր տօնածառ Նորին Մեծութեան սեփական կօնվօյի զինուորների համար, գվարդիայի բատալիօնի և պալատական ոստիկանութեան հետ միասին։

ՊԱՐԻԶ, 28 դեկտեմբերի։ Արդարադատութեան մինիստրը Կենէ-դէ-Բօրեպէրից մի նամակ ստացաւ, որի մէջ Բօրէպէր հրաժարվում է վճռաբեկ դատարանի նախագահի պաշտօնից՝ ի նկատի ունենալով այն տարաձայնութիւնները, որ ծագեցին վճռաբեկ դատարանի սկսած քննութեան պատճառով։

Լրագիրները խօսում են. Մադագասկարի հարցի վերաբերեալ «Կապոյտ գրքի» մասին և ասում են. «Անգլիան, ըստ երեւոյթին, վճռել է պատերազմել մեզ հետ։ Մենք պէտք է ապահովենք մեր պաշտպանութեան գործը»։

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատար.՝ ԱՐԾՐՈՒՆՈՒ ԺԱՌԱՆԳՆԵՐ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ Բ. ՆԱԻԱՍԱՐԴԵԱՆԻ

(Կուկիա, Վօրօնցօվի արձանի հանդէպ)

Հիւանդներին ընդունում են ամեն օր, բացի կիրակի օրերից։

ԱՌԱՒՕՏՆԵՐԸ՝

Բ. Ա. ՆԱԻԱՍԱՐԴԵԱՆ—11—12 ժ. վիրաբուժութեան, վեներական (սիֆիլիս) և միզասեռ. հ.

Կ. Մ. ՋԻԿՈՎԱՆԻ—9—10 ժ. աչքի, ներքին և նեարդային հ.

Ջ. Ի. ԲԱԲԱՆԱՍԵԱՆՑ—11—12 ժ. կանանց հիւանդ.

Ի. Ֆ. ՊՐՕՏԱՍԵՎԻՉ—12—1 ժ. ականջի, կոկորդի, քթի և կրծքի հ.

Ա. Պ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆՑ—1—$1^1/_2$ ժ. ներքին և երեխայոց հ.

Ա. Գ. ԳՈՒՐԿՕ—$1^1/_4$—$2^1/_4$ ժ. ներքին և միասեռական հ.

ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ՝

Վ. Մ. ՄԱԽՎԻԼԱՁԷ—5—6 ժ. ներքին և երեխայոց հ.

Ա. Ն. ՇՊԱԿՕՎՍԿԻ—6—7 ժ. նեարդային (ելեկտրաբուժութիւն), վեներական և մորթի հ.

Բ. Ա. ՆԱԻԱՍԱՐԴԵԱՆ—$6^1/_2$—7 ժ.

Տ. Ի. ԲՈՒԴԵՆԿՕ հիւանդանոցումը քիմիական և խոշորացուցական հետազօտութիւններ է անում մէզի, խխի, արեան, կաթի և այլն։

Վճար 50 կ. չքաւորները ձրի։ Համախորհրդի (կօնսիլիումի) և օպերացիայի համար առանձին։

Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝

73—150 Բժշկապետ ՆԱԻԱՍԱՐԴԵԱՆ

ԳԻՄՆԱԶԻԱՆԵՐԻ ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ ԹՈՅԼՏՈՒԹԵԱՄԲ

Խնտելիգէնտ ընտանիքում ընդունում են գիշերօթիկ աշակերտներ և աշակերտուհիներ ձեռնտու պայմաններով։ Հարկաւոր դէպքում կարող են և դասերի կրկնութիւն անել։ Հասցէն՝ Լաբօրատօրնայա փողոց, տուն Աբամելիքօվայի, № 17։
(Ե. Հ. Չ.) 1—3

Լայպցիգի հայ ճեմարանական ընկերութիւնը

խնդրում է իր հին այն անդամներին, որոնք ընկերութեան գանձարանին իրանց ունեցած պարտքերը, հակառակ մասնակի դիմումների, դեռ ևս չեն վճարել, շտապեն օր առաջ հաշիւները մաքրել։ Հակառակ դէպքում ժողովը ստիպված պիտի լինի լրագրութեան միջոցով հրապարակ հանել պարտք ունեցողների անունները։

Գանձապահի հասցէն է՝ W. Nalbandian, Sophien platz. № 7, Leipzig. 1—2

ԼՈՒՍԱՒ

ԳԱԲՕԻ ԸՆՏԱՆԻՔԸ

Վէպ Թիֆլիսի կեանքից։
ԳԻՆՆ է 60 Կ.

Վաճառվում է Թիֆլիսում՝ Կենտրոնական և Զ. Գրիգորեանցի Կովկասեան գրավաճառանոցներում։ Դիմել ուղղակի այդ գրավաճառանոցներին։ 2—10

ԲԺ. ՎԱՀԱՆ ԱՐԾՐՈՒՆԻ ԸՆԴՈՒՆՈՒՄ Է ՀԻՒԱՆԴՆԵՐ՝

մասնագիտաբար քթի, կոկորդի, քթի և ականջի հիւանդութիւններով։

Առաւօտեան 9—12 ժ.
Երեկոյեան 4—7 ժ.

Գօլովինսկի պրօսպ. № 28, տ. Աղամովի։
9—15

Կենտրոնական գրավաճառանոցում Թիֆլիսում

Վաճառվում են հետեւեալ նոր գրքերը.

ԵՐԻՑԵԱՆՑ ԱՂ. Պատմութիւն 75-ամեայ գոյութեան Ներսիսեան հայոց դպրոցի, որ ի Թիֆլիս (1824—1899 թ.). վեց պատկերով. Թիֆ. 1898 թ. գ. 2 ր.։

ЭЗОВЪ Г. А. Сношенія Петра Великаго съ Армянскимъ народомъ. Документы, извлеченные изъ Московскаго главнаго и СПБургскаго архивовъ министерства иностранныхъ дѣлъ, Австрійскаго придворнаго и государственнаго архива, королевско-баварскаго тайнаго государственнаго архива и другихъ учрежденій. СПБ. 1898 г. ц. 5 р. (Ե.) 6—10

ԲԺԻՇԿ Յ. Յ. ՂՕԿԻԵԼՕՎԸ

Ընդունում է՝ վեներական, սիֆիլիսական, մորթու և ներքին հիւանդութիւն ունեցողներին՝

Առաւօտեան 9—12 ժամը
Երեկոյեան 5—7 ժամը։

Առանձին ընդունելութիւնը, ներքին և մորթու հիւանդութիւն ունեցողների համար՝ 12—1 ժամը։ Խիմիկօ-միկրօսկօպային գործողութիւն՝ խուխի, մէզի, արեան և սիֆիլիսական հիւանդութիւնների։ Գանօվսկայա փողոց, տուն Մարգարովի, № 31։ 12—20

ТОВАРИЩЕСТВО
Брокаръ и К°.
ИЗОБРѢТАТЕЛИ
ГЛИЦЕРИНОВОЙ
ПУДРЫ.
СРЕДСТВО
ДЛЯ СМЯГЧЕНІЯ КОЖИ, РУКЪ И ЛИЦА.

Коробка съ пуховк. 80 к.

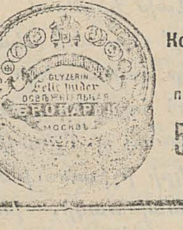

Коробка безъ пуховки 50 к.

(տիպ. 6) 8—11

Լոյս տեսաւ ՄԵՐ ԿԱԶՄԱԾ
1899 Թ. ՊԱՏԻ, ԾՈՑԻ ԵՒ ՍԵՂԱՆԻ ՕՐԱՑՈՅՑՆԵՐԸ
ՀԱՐՈՒՍՏ ԶԱՐԴԱՐԱՆՔՈՎ ԵՒ ԵՐԱՆԳԱՒՈՐ
Ցանկացողները թո՛ղ շտապեն մեզ յայտնելու, որպէս զի ժամանակին կարողանանք հասցնել։
Թիֆլիս՝ Մակար Զմշկեան
(Ե. Ո.) 19—20

Լոյս տեսաւ և ծախվում է Կենտրոնական գրավաճառանոցում և գաւառական այլ գրավաճառների մօտ

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՇԱՀԽԱԹՈՒՆԵԱՆՑԻ ԿԵՆՍԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ

Գրեց ԱՐԻՍՏԱԿԷՍ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՍԵԴՐԱԿԵԱՆ
Գինն է 1 րուբլի։
(Ե. Ո.) 7—10

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ
ՌՈՒԲԷՆ ԲԵՐԲԵՐԵԱՆԻ
ՀԱՅՈՑ ՆՈՐԱԳՈՅՆ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՆԵՐԸ
Մասն I.
(Կրիտիկական անալիզ)
Գինը 20 կ. դիմել Թիֆլիսի Կենտրոնական գրավաճառանոց և Բագու եղբ. Թառայեանցների գրավաճառանոց։ 5—5

Во всѣхъ извѣстныхъ книжныхъ магазинахъ продается

„ПРИВѢТЪ",

литературно-научно-художественный сборникъ, *изданный съ благотворительною цѣлью*, въ пользу Общества вспомоществованія нуждающимся ученицамъ Васильеостровской женской гимназіи въ С.-Петербургѣ. **Цѣна 3 рубля**, 440 столбцовъ in 4°: **въ переплетѣ 4 рубля.**

Содержаніе. *25 картинъ фототипій художниковъ:* Рѣпина, Лагоріо, Антонова, Бёмъ, Баниной, Волкова, Ге, Далькевича, Животовскаго, Ивановой, Каразина, бар. Клодта, Кондратенко, Лоренца, Мазуровскаго, Малышева, Михайлова, Никитина, Новоскольцева, Овсяникова, Писемскаго, Сергѣева, Соколовскаго и Соломко.

Повѣсти, разсказы, очерки, комедія, легенды: гг. Мамина-Сибиряка, Засодимскаго, Ал. Чехова, Мордовцева, Салова, Баранцевича, Рускина, В. Тихонова, А. Тихонова (Луговего), Фирсова, Гнѣдича, Потапенко, Лихачева, Станюковича, Н. П. Вагнера (Кота-Мурлыка), Л. Оболенскаго, Наумова, Журавскаго, Михневича, Нефедова.

Стихотворенія: К. Р., гг. Полонскаго, Лихачова, Жемчужникова, Быкова, Фофанова, Горбунова-Посадова, А. Михайлова (А. К. Шеллера), Михаловскаго, Фидлера, Чюминой, Чешихина, Ватсонъ, Вейнберга, Коринфскаго, Зарина, Ясинскаго, Познякова, Пушкарева, Ладыженскаго, Холодковскаго, Бунина, Вейдлинга, Якубовича.

Научныя и критическія статьи: академика А. Веселовскаго, профессоровъ Гольцева, Кайгородова, Петри, Гундобина, Венгерова, Шляпкина и Никольскаго, г-жъ Чебышевой-Дмитріевой, Леонтьевой, гг. Познякова, Острогорскаго, д-ра Жихарева, Куницкаго, Чуйко, Цируля, Евг. Гаршина.

Посмертныя стихотворенія и письма: Всеволода Гаршина, В. Д. Сиповскаго, Н. М. Ядринцова, Д. Д. Минаева, Н. С. Лѣскова, А. Н. Островскаго, М. О. Микѣшина, и I Юзова.

Отзывы о сборникѣ „Привѣтъ" см.: „Нива", „Русское Богатство", „Русская Мысль", „Новь", „Всемірная Иллюстрація", „Живописное Обозрѣніе", „Петербургская Газета", „Сѣверный Вѣстникъ" „Образованіе", „Жизнь", „С.-Петербургскія Вѣдомости", „Книжный Вѣстникъ" и мн. др. 3—3

ՎԱՃԱՌԱՀԱՆՎԵՑ ԹԻՖԼԻՍԻ ԿԵՆՏՐՕՆԱԿԱՆ ԳՐԱՎԱՃԱՌԱՆՈՑՈՒՄ

ԵՂԲԱՅՐԱԿԱՆ ՕԳՆՈՒԹԻՒՆ ԹԻՒՐՔԻԱՅՈՒՄ ՎՆԱՍՎԱԾ ՀԱՅԵՐԻՆ

ԵՐԿՐՈՐԴ, ՆՈՐԻՑ ՄՇԱԿՎԱԾ ԵՒ ԼՐԱՑՐԱԾ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ
ԳԻՆԸ ՃԱՆԱՊԱՐՀԱԾԱԽՍՈՎ, 3 Ր. 70 ԿՈՊԷԿ

2-ое вновь обработанное и дополненное изданіе
ЛИТЕРАТУРНО-НАУЧНАГО СБОРНИКА
„БРАТСКАЯ ПОМОЩЬ ПОСТРАДАВШИМЪ ВЪ ТУРЦІИ АРМЯНАМЪ".

Въ настоящее удешевленное изданіе, содержащее болѣе 140 статей разнообразнаго содержанія въ прозѣ и въ стихахъ, вошло болѣе 40 новыхъ, знакомящихъ съ одной стороны съ ужасающими бѣдствіями турецкихъ армянъ, а съ другой—съ бытовыми и культурными условіями жизни армянъ въ прошломъ и въ настоящемъ. Къ книгѣ приложены двѣ отдѣльныя большія группы (болѣе 100 человѣкъ) армянъ-переселенцевъ, снятыя съ натуры, а также болѣе 150 рисунковъ (40 новыхъ), въ томъ числѣ многіе въ цвѣтныхъ краскахъ и два: „Рѣзня армянъ въ Требизондѣ 1895 г." И. К. Айвазовскаго и „Весенняя буря" Магдесіана, въ три тона.

Цѣна 3 р., съ пересылкой 3 р. 70 к.

Складъ въ конторѣ *Русскихъ Вѣдомостей* и въ книжн. магаз. Карбасникова на Моховой.

NB. Лица, не окончившія счетовъ по 1-му изданію «Братской помощи», благоволятъ поспѣшить окончаніемъ таковыхъ.

Покорнѣйшая просьба къ изданіямъ, сочувствующимъ цѣли сборника, перепечатать настоящее объявленіе.

9—10 **Завѣд. ред. Гр Джаншіевъ**

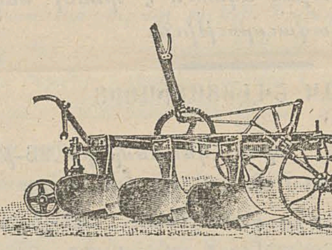

Գիւղատնտեսական գործիքներ եւ մեքենաներ

Լ. ԽԱՆ-ԱՂԵԱՆԻ

250 նկարով։ Գինն է 50 կոպ.

Դիմել՝ *Тифлисъ*, Обществу Изданія Армянскихъ Книгъ. (Ե. Ո.) 6—50

ՆԻԿՈՂԱՅՈՍ ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆ

Հեղինակ «Ձեռնարկի տնտեսական և գործարանական հաշուապահութեան
ՈՒՍՈՒՑԱՆՈՒՄ ԵՒ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒՄ Է

Երկու սեռի անձանց՝ 4 ամսվայ ընթացքում հաշուապահութիւն գործնականապէս, եւ բաշխատորելով, և եղած դէպքերում յանձն է առնում պաշտօնի առաջարկել։

ՊԱՐԱՊՄՈՒՆՔԻ ԱՌԱՐԿԱՆԵՐՆ ԵՆ

Ա) Կրկնակի իտալական հաշուապահութիւն ըստ ամենայն առևտրական ճիւղերի, հանդերձ նախթային արդիւնաբերական և կերոսինի գործարանական հաշուետուութեան։
Բ) Առևտրական թուաբանութիւն։
Գ) Առևտրական նամակագրութիւն։
Դ) Գեղագրութիւն և ամենաւստ ձեռքերի ուղղելը։

Պարապմունքներն սկսվելու են 1899 թւի յունվարի 15-ից, ճաշից յետոյ և պարբերաբար շարունակվելու են իւրաքանչիւր ՉՈՐՍ ամսից յետոյ. իսկ կիրակի օրերը լինելու են առանձին գործնական պարապմունքներ։

Ցանկացողները թող դիմեն գրաւոր կամ անձամբ 3 ժամից մինչև 5 ժամ երեկոյեան, ՍՕԼՕԼԱԿ, Սերգիեւսկայա փողոց, տուն Լիսիցեանի, № 20։

Վերոյիշեալ հաշուապահութեան ձեռնարկը ծախվում է ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ, Խիտդեկէլի գրավաճառանոցում և հեղինակի մօտ, և Ռուսաստանի բոլոր յայտնի գրավաճառանոցներում։ ԳԻՆՆ է 3 ր. 50 կոպէկ։ Օտարաքաղաքացիները գիրքը գնելու համար կարող են դիմել հեղինակին, առանց պօստի ծախս վճարելու։ (Ե. Հ. Չ.) 9—20

BATEAUX A VAPEUR FRANCAIS N. PAQUET ET C-ie

ՖՐԱՆՍԻԱԿԱՆ ՆԱՒԱԳՆԱՑՈՒԹԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Ն. ՊԱԿԷ ԵՒ ԸՆԿ.

Կանոնաւոր և ուղղակի նաւագնացութիւն ՄԱՐՍԷՑԼԻՑ ԲԱԹՈՒՄ, չորեքշաբթի օրերը, երկու շաբաթը մի անգամ, սկսած յունվարի 25/6-ի չորեքշաբթիից,

Եւ հակառակը՝ Բաթումից Մարսէլ, մտնելով Տրապիզոն, Սամսոն և Պօլիս։ Մեկնում է Բաթումից՝ չորեքշաբթի, 6/18 յունվարի ՄԻՆԳՐԵԼԻ շոգենաւը, նաւապետ ՇԵԼՏ։ Եւ այսպէս շարունակաբար, երկու շաբաթը մի անգամ, չորեքշաբթի օրերը, ժամը 4-ին ճաշից յետոյ։

Բաթումից Պարիզ ուղղակի հաղորդակցութեան տոմսակներ տրվում են սովորականից պակաս գներով։

Ապրանքների և ճանապարհորդների մասին հարկաւոր տեղեկութիւններ ստանալու համար թող բարեհաճեն դիմել ընկերութեան գործակատարներին՝

ԲԱԹՈՒՄՈՒՄ—պ. Վիկտոր դ'Արնօին, Նաբէրէժնայա։ ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ—պ. Օ. Գ. Բարեկենդանեանին, Սիօնի փող. նախկին Արծրունու քարվանսարա։ ԲԱԳՈՒ—պ. Ս. Դիլդարեանին, Կօլիւբակինսկայա հրապարակ։ ՆՕՎՕՐՕՍՍԻՅՍԿ—պ. Մելխիոր Հերչենրօդերին։ (Ե. Հ. Չ.) 1—20